

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Homili-||arvm Sive Sermo-||num doctissimi uiri loh. Eckij
ad-||uersum quoscunq[ue] nostri || temporis hæreticos,||
super Euangelia || de tempore || ... Tomvs ...**

... à Pascha usque || ad Aduentum,|| ...

Eck, Johannes

1534

VD16 E 292

Domi. XXI. post pent. Eua[n]. Simile est regnum cælorum homini regi,
q[ui] nup. Mat. 22. Homiliæ quatuor

urn:nbn:de:hbz:466:1-35259

nis, remos trahant præceptorum dei, opere illa implendo, caueant monstra marina & Sirenes cantus dulces, uo-
luptatis illecebras, ne antiqua peccatorum aqua nauem
ingrediatur, obstruenda sunt foramina prauæ consuetu-
dinis, & occasiones peccatorum excidendæ, eijcienda om-
nia quæ nauem onerando dimergunt, uelut iniuste ac-
quisita & possessa restituenda &c. Vide Keyferspergium,
& libellum nostrum.

DOMINICA XXI.

A FERIIS PENTECOSTES,
euangelium Matth. XXII.

In illo tempore dixit
Iesus turbis: Simile fa-
ctum est regnum celo-
rum homini regi, qui fe-
cit nuptias filio suo, &
misit seruos suos uoca-
re inuitatos ad nuptias,
& nolebant uenire. Iterū
misit alios seruos, dicēs:
Dicite iuitatis: Ecce præ-
dium meum para uī, tau-

ri mei & altaria occisa sunt, & omnia parata, ue-
nite ad nuptias. Illi autē neglexerunt, & abierūt,
Supra. 27. alius in uillam suam, alius uero ad negotiationē
suam. Reliqui uero tenuerunt seruos eius, & con-
tumelijs affectos occiderūt. Rex autem cum au-
disset, iratus est. & missis exercitibus suis, perdi-
dit homicidas illos, & ciuitatem illorum succen-
dit. Tunc ait seruis suis: Nuptiæ quidem paratæ

Luce. 14.
Apo. 19

sunt, sed qui inuitati erant, non fuerunt digni. Ite ergo ad exitus uiarum, & quoscuq; inueneritis, uocate ad nuptias. Et egressi serui eius in uias, cōgregauerunt omnes quos inuenerunt, malos & bonos, & impletæ sunt nuptiæ discumbentium. Intrauit autem rex ut uideret discumbentes, & uidit ibi hominem non uestitum ueste nuptiali, & ait illi: Amice, quomodo huc intraisti, non habens uestem nuptialem? At ille obmutuit. Tunc dixit rex ministris: Ligatis manibus & pedibus eius, mittite eum in tenebras exteriores, ibi erit fletus & stridor dentium. Multi autem sunt uocati, pauci uero electi.

HOMILIA PRIMA.

Sequentem hanc homiliam habui Monaci, ubi est regia ducum Bauaria, Anno M. D. XXII. Dominica proxima ante festū sancti Martini, ideoq; de uerbo ad uerbum huic loco inserta est.

In nomine tuo dulcis Iesu.

Aue Maria.

Non satis est charissimi, euangelium secundum litteram tantum audire: siquidem quantulum foret quod hinc fidei tuæ accessurum fuerit roboris, & operibus bonis profectus in charitate dei & proximi: Ac proinde oportet claram & dilucidam habere sancti euangelij interpretationem & intellectum, ad emendationē uitæ uniuscuiusq;. Profecto em̄ nō sine magno spūs sancti cōsilio & peculiari ratiōe scriptura sancta sub aliq̄ uelamine occultata & prodita est uerbis absconditis, nec

Augustin. cuius uel erutu uel intellectu ita facilib⁹, sicut multis de-
 clarat **August.** in lib. de doctri. Christiana. Siquidem non
Chrysof. quentem, quod hinc inde contextus nobis declarat euan-
 sup **Matth.** gelicus. Quicquid igitur uelatu est, detegi oportet. sicut
Johan. 2. Christus ipse allegoriam nobis exposuit de semine, cui
Matth. 13. omnes intelligentiæ suæ uires deinceps intenderunt san-
Johan. 12. cti patres, ut absconditum illum sancti spiritus sensum eru-
Ecci. 14. erent, quo labore uitam ipsi meruerunt æternam, iuxta
 promissum illud: **Qui me elucidant, uitam æternam ha-**
 bebunt. quamuis ea sibi sapientia nunc uidentur esse **Lu-**
Maie. 40. therani, ut cetera illius operam intelligant quicquid us-
 quam scriptum est. **Sed miseri fallent seipos, & insolens**
 ipsorum temeritas perdet eos corpore & animo. **Qua-**
 ppter principio allegoriæ hui⁹ breuē pponem⁹ explicatio-
 nē, deinde aliq⁹ illi⁹ uerba introspicem⁹ & explicabimus.
Maie. 32. ¶ Atq; ut negotium hoc breuiter adgrediamur, ex sen-
Psalm. 18. tentia sanctorum patrum rex ille deus pater est, qui filio
Apoca. 19. suo in diuinis nuptias parauit in carne, cum ecclesia fan-
Iere. 44. cta: & misit seruos suos patriarchas, sed noluit mūdus ue-
 nire ad ueram fidem, cōtaminatus totus in peccatis & ido-
1. Corin. 3. lolatria. **His itaque nihil proficientibus, misit alios seruos**
 prophetas, **Iohannem & apostolos, sed ne illos quidem re-**
 cepit mūdus, quin & homines mali, inhiantes honoribus
 & bonis magnis, quosdam ex eis occiderunt, **Zachariam,**
Isaiam, Iohannem, Stephanum, Iacobū apostolū, ipsumq;
 adeo regem **Christum.** **Indignatus hinc rex dominus de-**
 us, cum exercitu suo misit **Titum & Vespasianum, qui Iu-**
Matth. 13. dæos quos nō occiderant uendiderunt, **Ierusalē & alias Iu-**
 dææ ciuitates deuastârunt, tandemq; rex dñs seruos suos
 apostolos, discipulos, aliosq; prædicatores in uicos misit
 gentium per uniuersum orbem, & ingressi sunt per fidem
 in ecclesiam boni & mali. **Intrans autem & dominus per**
 iudicium, inuenit in ecclesia nō habentem uestem nuptia-
 lem, hoc est, **charitatem & gratiam dei, eum per ministros**
 suos angelos eiecit in tenebras exteriores inferni. **Atq;**
 hic breuiter omnis est sensus parabola.

DE REGNO CAELORVM.

¶ Nunc iam aliquot euangelij huius uerba melius excu-
ramus, idq; ex consuetudine sanctorum patrum, Augu-
stini, Chrylostomi, Cyrilli, Gregorij, & aliorum, primumq;
statim exordiamur a principio, quando dicitur: simile fa-
ctum est regnum caelorum homini regi. *Matth. 22.* Nominis regni
caelorum non intelligitur hic locus beatorum, sed eccle-
sia hic militans in terris. Et ne hoc mstrum tibi uideatur,
fac memineris illi^o quod iam paulo ante praemonui, mul-
ta inuoluta & obscura esse in sacris literis, adeo ut non qd
quis in manus illas sumit, statim intelligat, quod nuc in-
epte praesumunt Lutherani. Atqui manifeste hoc adfir-
mat & probat Gregorius in quadam homilia super euan-
gelio de decem uirginibus, quarum quinq; erant fatuae, &
quinq; prudentes. ait enim: Dum regnum caelorum con-
stat quia reproborum nullus ingreditur, etiam fatuis uir-
ginibus quae simile esse perhibetur: sed saepe in sacro elo-
quio regnum caelorum praesentis temporis ecclesia dicitur,
in qua fideles omnes instar uirginum Christo domi-
no sunt desponsati, testante etiam Apostolo. *2. Corin. 11.* Virginum
autem quaedam sunt fatuae, quaedam prudentes, & ex fide
libus boni alij, alij mali, quod ex hoc quoq; liquet euange-
lio, quoniam serui quosdam in uicis inuenerunt bonos,
quosdam malos. *Apoca. 17.* Costat autem quod nihil coinquatum
ingrediatur in regnum caelorum. Et quamuis interdum
ecclesiam intelligimus congregationem iustorum ab Abel
usq; ad ultimum iustum, sicut pulchre docet Augustinus
in libro 10. de ciuitate dei, & Gregorius super euangeli-
um Matthaei 20. attamen peculiariter ecclesia regnum di-
citur caelorum tempore gratiae iam post aduentum Chri-
sti. atq; hinc est qd & in quinq; libris Moysi & omnibus scri-
ptis prophetarum, in psalmis & alijs ueteris testamenti
libris ecclesia quidem non semel exprimitur, sed illa nu-
quam regnum uocatur caelorum. usq; adeo appellatio il-
la & nomenclatura reseruata est ad ortum euangelicę le-
gis, ubi primum Iohannes, inde & Christus regnum celo-
rum adnunciavit, multisq; parabolis dominus loquens ple-
bi, ecclesiam uocauit regnum caelorum, ut Matthaei 13. 20.
22. & 25. Siquidem in ecclesia regnat Christus per gratiam
& sacramenta, ita ut extra illam nemini sit speranda salus.

Matth. 22.

*Gregorij.
Matth. 25*

2. Corin. 11.

Apoca. 17.

*Augustini
Gregorij*

Matth. 13.

DOCTRINA EX PRAEDICTIS

collecta.

¶ Age nunc tibi constat regnum caelorum dici ecclesiam. Videamus porro quid hinc discas atque in mores & vitam tuam accommodes. Hoc inquam discere ex his, ecclesiam ibi regnum esse caelorum, ubi ueritas dei regnat, non fraus, non falsi errores, non haereses tyrannidem obtinent. Ne ergo somniet & opinetur quis ecclesiam haecenus mille & aliquot annis errasse usque ad Lutherum, quod quidam turpiter errantes per suum habent, adeo ut etiam superioris septimana dixerit quidam, Male se poenitere, non suos quoque parentes ad Lutheri tempora peruenisse, sicque misere in erroribus demersos perisse, sicut caeteri sui seculi homines interierunt. O uesaniam, o furorem & amentiam hominis, confitentis parentes suos aberrasse procul a fide, atque proinde aeternum damnatos. O caecitatem obstinatam. Ob unum ne perfidum monachum parentes tuos ipse ad inferos detrudis? Sed tu mihi hic oculos mentis tuae paulisper accommoda & aperi, uidebisque non parentes tuos, sed te, te inquam ipsum in medio errorum luto haerere demersum, dum non credis ecclesiam esse regnum caelorum, sed illam facis regnum inferorum, ubi errores, haereses, & omnia mala dominantur. Nihil errat ecclesia in his quae sunt fidei, sed tuus ecce Lutherus & haereticus, in erroribuscano ut sues prouoluuntur. Apostolis dixit Christus: Ecce ego uobiscum sum usque ad consummationem seculi. Quod si itaque semper praesto adest ecclesiae suae dominus, sicut haec uerba Augustini ad Esitium intelligit, qua fronte ecclesiam in simulabis errorum? Ego pro te rogavi, inquit alibi dominus, Petre, ut non deficiat fides tua. Tu itaque ecclesiam sequere, cuius fides non deficit, sicut Lutheri tui utroque claudicat pede.

Matt. vii.

Epist. 80

Luc. 22

DE NUPTIIS FILII REGIS.

¶ Mitto hic breuitatis gratia, quid sibi uelit expositio regis, eo quod homo dicitur. sequitur, Rex ille fecit nuptias filio suo. Triplices inuenio in sacris literis nuptias filii dei. desponsatus enim ille est primum humanitati, deinde

cuiusque boni hominis animæ, mox & ecclesiæ sanctæ.
 Nos autem quando iam iam ecclesiam hic intelligi dixi-
 mus per regnum cælorum, de illis tantum nuptiis dice-
 mus, quas contraxit Christus cum ecclesia: quoniam &
 de his solum dicit euangelium, & loquitur Paulus ad Ephe-
 sios. Quod ut intelligatis melius, scitote quia sicut Apo-
 stolus illum carnalem Adam uocat primum hominem in
 paradiso, & Christum cælestem appellat Adamum, ita
 etiam coniunctio primi Adæ cum Eua in paradiso, matri-
 monium significat illud magnum & sublime sacramen-
 tum Christi & ecclesiæ. Ecce autem Adam primus cæle-
 stis, hic terrenus, ille pater omnium nostrum extitit se-
 cundum generationem, hic parens noster est secundum
 re generationem baptismi. Adam & Eua parentes nobis
 fuerunt omnibus, Christus & ecclesia fidelibus tantum:
 quia extra ecclesiam nemo cum fructu renascitur, nisi per
 baptismum Christi, quamuis illum etiam hæretici præ-
 stant. Sicut autem Eua illa prima desumpta est ex latere
 Adæ dormientis, ita altera hæc nostra Eua ex latere Chri-
 sti in cruce sopiti exædificata est, profluentibus inde flu-
 entis sanguinis & aquæ. Præterea quemadmodum Eua
 ex costa Adæ sumpta est, costa autem ossea est & robusta,
 sed in illius locum carne latus impleuit dominus deus, ca-
 ro autem flexilis & debilis est: sic quoque altera Eua, ec-
 clesia sancta, facta est ex costa, hoc est, fortitudine Christi,
 ex cuius plenitudine oēs accepimus. & sacramenta omnia
 & omnia opera bona quæ fiunt in ecclesia, cuncta hæc uirtu-
 tem, efficaciam & meritum habent ex merito passionis
 & mortis CHRISTI. siquidem omnis sufficientia nostra
 ex deo est, nec sine eo possumus facere quicquam. uicif-
 sim à nobis CHRISTVS habet carnem, in qua passus &
 mortuus est.

Sed uis ne uidere robur & fortitudinē nostri Adæ?
 Ecce in principio erat ybū, & ybū erat apud deū, & deus
 erat ybū. Vis adhuc aliud sue fortitudinis argumentū? En
 oia per ipm facta sunt, & sine ipso factū est nihil: qd qd fa-
 ctum est in ipso, uita erat. Vis insuper illius cognoscere
 infirmitatem? audi qd Iohānes ait: Verbū caro factū est.
 Atq; ea ferē de causa se dominus gallinæ comparat, quū

Ephe. 5.
1. Cor. 15.Ephe. 5.
1. Cor. 15.

Gene. 2.

Johan. 19.

Gene. 2.

Johan. 1.

2. Cor. 13.

Johan. 15.

Johan. 1.

Matth. 23 inquit: O Ierusalem Ierusalem, quoties uolui congregare filios tuos, sicut gallina congregat pullos suos sub alis, & noluisti? Gallina inter omnia uolatilia infirmatur, non quum oua ponit, sed dum pullos fouet, tum grauius laborat, debilitatur, mutat uocem tantisper dum educat pullos, idq; nulli aliarum auium contingit. Sic Christus qui nos uiuificaret gratia sua & sacramentis, debilitatus est in stax gallinae in supplicijs suis tatis, dum nos subduxit alis suae crucis, in qua expansis pendeat brachijs. Atq; hoc modo iam intellectus nuptiarum istarum patet, & sensus illoꝝ uerboꝝ: Regnum caeloꝝ simile factum est homini regi, qui fecit nuptias filio suo.

**QVID INDE NOBIS SIT
discendum.**

¶ Docemur hinc nos manere cum sponso nostro Christo, quem non est quod uel penes **V**uiclephum, uel apud **L**utherum quaeras, sed cum sua sanctissima spona ecclesia catholica, extra quam ubicunq; illum quaeris, inani labore consumeris. Monuit hoc idem nos dominus diligenter apud **Matthaeu**: Si quis uobis dixerit, ecce hic est Christus, aut illic, nolite credere, surgent enim pseudochristi & pseudoprophetae. Tarum igitur penes ecclesiam sanctam fac quaeras Christum in ijs quae sunt fidei. ipse te seduces, si ad **L**utherum uel aliorum haereticorum conciliabula curras, quaesiturus ibi dominum.

DE SERVIS A REGE MISSIS.

¶ Et misit rex ille seruos suos qui uocaret inuitatos ad **Matth. 22** nuptias, idq; hic ter commemoratur ob triplicem legem, naturae, **M**oyfi & gratiae. **F**aucis tamen comprehendendo plurima, serui illi sunt patriarchae, prophetae, apostoli, & omnes praedicatores uerae ac **C**hristianae doctrinae, non ij q; seducunt simplices, ut sunt **L**utherus & sui similes. Seruos autem eos hic uocat dominus, ut & alibi in multis locis, quum ait: **E**uge serue bone & fidelis. Alias amicos dixit, ut apud **I**ohannem: **I**am non dico uos seruos, quia seruus nescit quod faciat dominus suus. **V**os autem dixi amicos, quia omnia quae audiui a patre meo, nota feci uobis. **I**nter-

dñi etiã fratres appellauit, ut cū mulieribus ad se ueniētibus diceret: Ite & adnūciate fratribus meis, ut eant in Galilæã. **Matth. 28** ubi me uidebunt. Simile fuit qđ dixit Mariæ Magdalena. **Johan. 20** Inuenias porro ubi filios dei eos uociter, & coheredes. de dir em̄ eis, inqt Iohānes, p̄tatem filios dei fieri. & Paulus ait, qđ si filij dei sumus, etiã heredes. heredes qđe dei, coheredes autē Christi. Atq; hic seruos eos uocat, qm̄ seruiāt ipsi in ybo dei, ab initio mūdi usq; ad finē, donec impleat numerus bonorū fratrum. **Johan. 1** **Romas.** Tantumq; de hac ipsa euangeliij parte. **Apoc. 6** Superesset adhuc nonnihil dicere de triplicibus illis seruis, atq; de singulis speciatim, sed nō licet p̄ tēporis angustia, p̄inde ad uitæ nostrę emēdationē progrediamur.

QVID NOBIS HINC SIT DO-

ctrina colligendum.

Discamus hic, nunq̄ defuisse neq; defectū aliquē fuisse in ministris dei ad uocādos inuitatos, sed in uocatis tātū. **O**mni tpe cuiuscunq; legis, fuerunt qui uiam ueritatis docuerint, omniumq; maxime in lege euangelica ad prædicandū euangeliū gratiæ dei. Pudeat itaq; Lutheranos turpiter adeo nō prædicatores tm̄ bonos, sed & ecclesiã, & ip̄m ecclesiæ sanctæ sp̄solum Christū cōuitijs & cōrumelijs proscindere, dū ganniūt plus quadringētis annis nō prædicatū esse euangeliū: qđ si esset, ubinā dormitasset t̄to tēporis spatio dominus, qđ nō emisit seruos, qđ Christianos bonos inuitaret ad nuptias, nisi scurras istiusmodi, quales fuere, **V**icklephus, **H**uls, **L**uther, & alij consimiles: **Q**uintu potius crede deū ex sua summa tū bonitate, tū misericordia semper uocasse hoies, neq; passum ut aliqs penes illos eēt defectus in ijs que sunt salutis & fidei, cuiusmodi ferē præcipuū ē, mittere p̄dicatores uerę diuinęq; ueritatis. **D**isce hinc ministros dei in officio p̄dicationis nō cōtēnere, neq; illis insidiari mortē uel intērare. Illi etiã qđ a deo in id muneris sunt uocati, uideāt ne, sicut Mercuriales statura, dū alijs uia quā ingrediant, ostēdūt, ipsæ suo loco manēt immotę: ita ipsi cū alios ad nuptias inuitēt, excludant interim. **N**osq; sic coniuncti oēs oremus dominū pro gratia, ut ex sua misericordia nobis donet, q̄renus simul oēs & serui & inuitati cum gaudio ueniamus ad nuptias felis

T T

citatis æternæ, quam uobis unâ mecum concedat Iesus
Christus dominus noster, Amen.

HOMILIA II. DOMINICAE XXI.

post festum Pentecostes.

- Hierony.** **P**harisæi, inquit Hieronymus, intelligentes de se dici parabolas, quæ rebant tenere Iesum & occidere, atque tamē metuebant plebē, quæ illū credebant esse prophetā. Rursus autē eis dominus bonū pro malo repedit, ipsosq; multis parabolis erudiuit, ex quibus hæc quoq; est una, in cuius nunc expositione laboramus. **Ait enim ille:** Simile est regnū cælorū homini regi, qui fecit nuptias filio suo. **Quærit hic Gregori⁹,** eadē ne sit & una historia de inuitatiōe ad nuptias hic & ad cœnā apud Lucā, tandēq; cōcludit nō esse unā, eo q̄ hic pranditū, illic commemoretur cœna: hic, q̄ uestē nō habebat nuptialē, eiūc in tenebras, illic nihil hmōi habet. per cœnā igit uita significat æternas: hic autē ecclesia p̄sens designatur in hac uita, quā etiā quō eiūcitur intrat. Simile est regnū cælorū homini regi. **Quæ parabola dominus docere p̄posuit,** quantā prouidentiam & curā habuerit ergo Iudæos, significare etiā uoluit eorundem tum ingratitude, tum eiectiōe, & gentium uocationem, quamuis ne hæc quidē oēs sunt saluata. siquidem illū qui ueste caret nuptiali, eiūc oportet: quotquot autem perseuerant in uocatione & gratia dei, hī sunt qui saluabuntur, ad nuptialia gaudia peruenturi. **Quō autem Gregori⁹.** p̄sens ecclesia regnum possit dici cælorū, **Gregori⁹** aperit, cum ait: Congregatio iustorum, regnum cælorum dicitur. **Quandoquidem enim dicit dominus per prophetā,** cælum sibi thronum, & terrā scabellum esse pedum suorum. **Sapiens quoque profiteretur animam iusti sedem esse sapientiæ.** **Et Paulus Christum uirtutem ait & sapientiam esse dei.** Sequitur sane ex hīs tribus locis, quod quia cælum thronus dei, & anima sedes est sapientiæ, quæ deus ipse est, anima quoq; cælum illud sit, quod propheta dicit esse dei thronum, quando non diuerso admodum sensu apostoli quoque cæli appellantur à Dauide, teste **Ambrosio:** Cæli enarrant gloriam dei. **Si itaque anima cælum est,** nemo miretur congregationem iustorum regnū dici

Psalm. 18
Ambrosi⁹.

cælorum, quoniam quum corda eorum in hac terra aliud nec appetant, neque desiderent, nisi cælestia, utique in his regnat dominus, non secus atque in cælestibus. Atque hoc illud regnum est, de quo Paulus ait: Deinde finis cum tradiderit regnum deo & patri. Aut quodnam tradet Christus regnum patri in fine mundi, nisi hanc præsentem ecclesiam in terris, quam ubi tradiderit deo, officia omnia, potestates & magistratus illius desinent, sicut egregie exponit Augustinus: Regnum enim dei sunt illi, in quibus ipse regnat per fidem. & hoc est quod ait dominus, Simile est regnum cælorum homini regi. Rex ille citra dubium deus pater existit, de quo simul & filio suo dicit David: Deus iudicium tuum regi da, & iustitiam tuam filio regis. Quæri autem hic posset, quo pacto illa sibi constaret similitudo, cum deus pater non sit aliquando homo factus. Aut cur hic dominus regnum cælorum confert homini, cum pater homo non sit? Aut cur tandem non prætermisit illud, homini, ut sic melius sibi constaret parabola? Respondet ad hæc Theophylactus, & ait: Non apparet ut est, sed qualem decet, ut nobis se videndum exhibeat. Nam quando ut homines morimur, ut homo apparet nobis deus: quando autem ambulamus ut dii, tunc stat deus in synagoga deorum. Sin uero uiuimus ut ferae & beluæ immanes, etiam sic nobis deus leo efficitur, ursus aut panthera. Eandem dubitationem inducit hic etiam Origenes, quod quis admodum sit antiquus, meminit tamen cuiusdam antiquioris se, quod hoc idem sic sit interpretatus. Ait autem in hunc modum: Quemadmodum proprietates hominum tribuntur deo ratione operationum, non quod illas ipse proprie habeat in se, sed quia in hunc modum ille nostram passibilem corripit naturam, ita in eo manus sunt & pedes, ira, poenitentia &c. Crediderim eisdem Theophylactum præ manibus habuisse scripta Origenis, eo quod tria hæc quæ ipse nominat animalia, etiam Origenes expressit in Osea dicente: Ero domui Israel quasi leona, sicut pardus in uia Assyriorum. Occurrat eis quasi ursus raptis catulis. Quando igitur homo creatura miris & placida est, & in hoc euangelio dei nobis imensa commendat bonitas, non immerito deus pater homini comparatur, siquidem & ipse benignus, misericors, multa misericordiam & præstabilis est super malicia.

1. Cor. 15.

82. q. 67.

Psalm. 71.

Theophyl.

Psalm. 81.

Origenes.

Oseg. 13.

Joel. 2.

TT #

Maig. 21
Isaie. 13

1. Timo. 1

Nuptie
diuine.

Johan. 3
Gene. 1

Hester. 1

Gala. 4

Ecci. 24

Gene. 28.
Heb. 1.

¶ **Hominē dici deū, iā explicauimus. Rurūde q̄q̄ regē re-
cte appellari, uel propheta testat, cū ait. Dominus legisla-
tor noster, dominus rex noster. & antea, Ecce in iudicio
iudicabit rex, & principes p̄erūt in iudicio. quō facit etiā
illud Apostoli, Regi seculi, immortalī, inuisibili, soli deo
honor & gloria in secula seculorū, Amē. Fecit hic rex nu-
ptias filio suo. Nuptiæ domini cū plurimæ reperiāt in scri-
pturis, ē quibus tres huic nostro negotio maxime deserui-
unt: ideoq̄ eas breuiter recēsebimus, partim ob emēdatio-
nē uitæ nostræ & exhibitionē bonorū oporū, partim pro-
pter cōtemplandā immēsam illā diuinæ bonitatis miseri-
cordiā. Et principio quidē despōsauit deus pater filiū suū
cū humanitate, quādo magna quadā naturæ humanæ di-
lectiōe, ut eā redimeret, ipsam illi sociauit, ut eēt duo in
carne una, deus & hō, naturæ duæ in una Christi persona.
De hac desponsatiōe dici multa possent, siquidē eā per nu-
ptias significata est. Assueri cū regina Hester. Quid em̄ ali-
ud est Assuerus, si etymologiā uocabuli spectes, nisi beatus
aut q̄s ille uere beatus ē, nisi filius dei, beatus inquā essen-
tialiter & bonus? Hic ipse nuptias anno tertio celebrauit,
hoc ē, tertio tēpore mūdi, qm̄ nec primo illo sub lege na-
turæ, neq̄ secūdo sub lege scripta incarnatus est, sed ter-
tio demū tēpore gratiæ, quādo iā uenit plenitudo tēporis,
misit deus filiū suū factū ex muliere, factū sub lege, ut eos
qui sub lege erāt redimeret. Recte igit̄ humanitas Christi
designat̄ per Hester, cuius appellatio significat̄ preparatā
in tēpore, siue exaltatā ex plebe. Vere em̄ preparata illa
fuit diuina prouidētia ab æterno p̄destinata: & tamē tem-
poraliter tm̄ in opere cōpleta, sicut in persona sua dicit Sa-
piēs: Ego primogenita ante oēm creaturā, ab initio & an-
te secula creata sum. q̄ oia intelligēda ueniūt secundū di-
uinā p̄destinationē. Sed & eo q̄q̄ nō male Hester dicit̄,
q̄ sit exaltata ex plebe oīm hoīm super choros angelorū.
In cuius rei figurā Isaac p̄cepit filio suo Iacob, ne duce-
ret uxorē Chananaā, sed ut proficisceret in Mesopotami-
am. ita nāq̄ etiā deus pater noluit filiū suū coniugē adsu-
mere Chananaā, sed patriæ suæ, hoc est, de cælo, ubi cho-
ri erāt angelorū. quod intelligēs Paul⁹, ait: Qm̄ nō appre-
hēdit angelos, sed semē Abraæ. Atq̄ hoc ē, q̄ oportuit eā**

ex sublimibus cælorum demitti in terram, quæ recte Mesopotamia dicitur, (ne quid interim curemus hic Græcum, ubi à medio fluuiorum sibi nomen usurpat) hoc est, exaltatio uocacionis, quoniam uere humanitas Christi tum exaltata, tum uocata est ad unitatem diuinam personarum. Tunc ita quod deus pater fecit nuptias deo filio, quando deum ante secula fieri uoluit hominem in fine seculorum: tunc uterus illi uirginis thalamus fuit, iuxta illud propheticum: In sole (hoc est, Maria) posuit tabernaculum suum, & ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo. Exultauit ut gigas ad currendam uiam suam, à summo cælo egressio eius.

¶ Inique hoc sane uidebitur comparatum, & est illa quoque in se inæqualis admodum desponsatio, regem tam & diuitem & omnipotentem, filium suum dare infirmæ adeo & egenæ ancillulæ. Verum in hoc magnam illius agnoscimus bonitatem. Namque inde nouimus iam gratiam dei & domini nostri Iesu Christi, qui cum diues esset, propter nos pauper factus est, quod & admiratur propheta: Quare quasi colonus factus es in terra, & quasi uiator declinans ad manendum? Et uiator erat ille merendo, & quia simul fuit in Ierusalem, uiator non fuit noticia intuitiua carendo. Sed quid obsecro potentissimum illum ditissimi regis filium contulit ad ducendam ancillulam istam? nonne maxima humani generis charitas, iuxta illud prophete, Aeterna charitate dilexi te, & ideo attraxi te miserans? Dicere quoque possumus in istis nuptiis fecisse dominum ex aqua uinum, siquidem ex durissima lege Moyse & ex figuris, perfectam nobis fecit legem euangelicam, ipsamque pro figuris dedit ueritatem. patribus enim omnia contingebant in figuris. Et quid multa? Quicumque antea ex timore implebant legem, nunc qui euangelii sunt, faciunt ex charitate, eo quod manus Christi non ita graues sunt, ut illæ Moyse. Sed de istis nuptiis hic nihil agitur.

3. Aliæ adhuc sunt nuptiæ Christi cum anima fidei. Et easque ille quotidie celebrat in conuersione peccatorum, & de istis dicit dominus per prophetam, Sponsabo te mihi in sempiternum, & sponsabo te mihi in iustitia & iudicio, & in misericordia, & in misericordiis, & sponsabo te mihi in fide, & scies quia ego dominus. ita & Paulus ait, Despondi uos uni uiro uirginem castam Christo. Has quoque nuptias do

TT ij

Gregori.

Psalm. 18

2. Corin. 8

Jeremi. 14

Jeremi. 31

1. Corin. 10

Exodi. 17

Osee. 2

2. Corin. 11

minus peragit magna animarū piarū dilectione, quā mo-
Exodi. 20 rem zelotem se uocat, dicens: Ego dominus deus tuus, for-
 tis zelotes nimis. Per omnia quoq; omnium prophetarū
 scripta testatur ille zelotypiam hanc. sic enim ait per os
Zacha. 1. Zachariæ: Zelatus sum Ierusalem & Sion zelo magno, &
Isaie. 57 item per Isaiam, iuxta me discooperuisti & suscepisti ad-
 ulterum, dilatasti cubile tuum, & pepigisti cum eis sordus,
Jezech. 16 rursus quoq; per alium prophetam, Fornicata es cum fi-
 lijs Aegypti uicinis tuis magnarum carnum, & multipli-
 casti fornicationem tuam ad irritandum me. Et hoc est
Bernard. quod dicit Bernardus: Anima ipsa quæ peccat, adultera-
 tur in deum. Neque de ijs nuptiis credo quicquam hic lo-
 cutum esse dominū. Tertiarū porro nuptiarū sunt inter Chri-
 stum filium dei & ecclesiam, atq; de ijs sensit in hac para-
Ephē. 5 bola dominus. sic Paulus ait: Viri, diligite uxores uestras,
 sicut Chrs dilexit ecclesiam. Et ad finē loquēs ille de sacramē-
 to matrimonij, subdit: Sacramentū hoc magnū est, ego au-
Cant. 4 tem dico in Christo & ecclesia. Ita Christus ipse sponsam
Apoca. 21. illam suā uocat in Canticis. Ita & Iohānes in spū uidit Ie-
 rusalem nouam descendentem de cælo, sicut sponsam or-
 natam uiro suo. Atq; de ijs nuptiis hæc narrat parabola iux-
 ta cōmunē doctorū expositionē. Multa de illis dici pos-
 sent, sed quia bona pars materiæ huius partim ad scholas
 releganda est, partim ad homines contemplatiuos perti-
 net, nō discutiemus latius. Sed tamē cōstat ecclesiam corpif-
Luc. 71 se in Abel primū, non ita q̄ sit illi etiā desponsata, uerū
Gene. 17 sic cepit in Abraam, a quo peruenit ad Moysen, tandem
Exodi. 24 post multa colloquia mutua desponsatio hæc perfecta est
 in Christo. Et hoc ceteri doctores paucis sic colligūt: Nu-
 ptiarū sunt in natura, spū & gloria. In natura quidē, quan-
 do filius dei naturā adsumpsit humanam. In spiritu autē,
 cum sibi spiritum hominis uniuir. Atq; in gloria, hoc est,
 in occulto illo diuinæ maiestatis intuitu. De ijs nuptiis
1 Jo. 19 ait Iohannes: Venerunt nuptiarū agni, & uxor eius præpa-
 rauit se. Et datum est illi ut cooperiat se byssino splendē-
 ti & candido. Præcipue autem desponsantur deo persone
 religiosæ, quæ se totas deo dedūt, suæ uoluntati abrenun-
 ciāt, per uota spūalia peculiariter se addicētes Christo in
 seruiturē. Quapropter dum inuestigant, dicit uel carari pō-

test illud: Iamā ecce rex magnus nuptias fecit filio suo. Sic sancta Agnes exclamauit: Illi sum desponsata, cui angeli seruiunt, cuius pulchritudinem sol & luna mirantur. ei soli seruo fidem, illi me tota deuotione commēdo. Et nos iam charissimi rogemus dominum, ut ipse sibi per gratiā digne desponsare animas nostras in hoc tēpore, quate nus ab illo nō separemur in æuū, qđ omnib⁹ nobis cōcedat deus pater, de⁹ filius, & deus spūs sanctus, Amen.

HOMILIA III. DOMINICAE XXI.

post festum Pentecostes.

Parauit ecce deus omnipotēs, dilectissimi in Christo fratres, nuptias filio suo cum natura humana & ecclesia sancta sua, misitq; seruos suos, q inuitatos ad nuptias uocaret, per q̄s Moysen & pphetas intelligimus. (Hieronymus dicit, q̄ si legatur seruum, referēdum sit ad Moysen: sin autē seruos, ad prophetas) Et obseruate uos hic bis misisse dominum illum seruos suos, quoniā incarnationis dominicæ prædicatores adhuc futuræ prophetas, & iam transactæ fecit apostolos. Prophetas autem misisse dominum, tota undiq; plena est scriptura. Ecce enim per Ieremiā dicit: Misi ad uos oēs seruos meos pphetas, de nocte cōsurgēs misi eos. Sic ergo Iudæi nō crediderūt missis à deo, sed exasperauerūt eū in deserto 40. annis, nec ūbum dei, nec charitatē uolētes recipere, adeo ut etiā conqueratur sapiēs: Vocauit uos, & nolistis: extēdi man⁹ meas, & nemo fuit q̄ respiceret. & p Iob dicit dominus, Seruum meū uocauit, & nō respondit, ore proprio deprecabar eum. Post hæc alios emisit seruos ap̄tos, peculiariter enim Christus & apostoli ad Iudæos sunt missi, iuxta illud: In uias gentium ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne ingrediamini, sed tantum ad oues quæ perierunt domus Israel. & de seipso ait dominus alibi, Nō sum missus nisi ad oues quæ perierunt domus Israel.

¶ Regur: Dicite inuitaris, ecce prædium meū parauit. tauri mei & altilia occisa sunt, & oīa parata, uenite ad nuptias. In talib⁹ (inqt Origenes) nuptiis, intellige prædium qđ parat, eē eloquū dei, ut fortia quæq; eloquū dei, tauri intelligat, suauia autē eorū sunt saginata. Ut si conciona-

Hieron⁹
Gregori⁹
Jere. 44
Theoph⁹
Prone. 7
Job. 19
Matth. 23
Matth. 23
Origenes

tor de uirginitate p̄dicet, en turturem tibi. quod si ad eam rem inducat ueluti condimentorū loco sacræ scripturæ testimonio, ecce turturē iam saginatum. Discant hinc prædicatores conciones & homilias suas sacris literis cōdire, & uelut impinguare, illasq; populo prædicare non ex sensu t̄m, sed & uerbatim recitare, quantū memoria suppetit. nanq; si ille sua t̄m adferat uerba, quantumuis bona sint ea, attamen adhuc arida, ieiuna & succo ac sanguine carētia sunt, nihilq; carnosæ habent pinguedinis, nihil medullæ, q̄ ex ipsis scripturæ uerbis accedit. plus semper in corde hominis operatur uiuū illud & efficax uerbū dei quā

Hebr. 4.

hominis, attestante idipsum etiā Apostolo, cū ait: **Viuis ē sermo dei & efficax, & penetrabilior omni gladio accipiti, & pertingens usq; ad diuisionē animæ ac spūs, cōpagū quoq; ac medullarum, & discretor cogitationū & intenti**

Gregori⁹.

onum cordis. **Et non est ulla creatura inuisibilis in cōspetu eius. Gregorius porro super hac re ita sentit, ut p̄ taurus & altilia utriusq; testamenti patres accipiat. illi. n. ue**

Leuit. 19

teris testamenti patres, quādo poterant hostes suos & odifese & persequi, tauri fuerunt, qm̄ inimicos suos cornib⁹ impetere potuerunt humanæ fortitudinis. per altilia autem patres noui testamenti intelliguntur, eo quōd receperint hi iā internæ dulcedinis gratiā simul & pinguedinem spiritus, ita ut cōfisi de æterno illo desiderio, eleuentur alis piæ contemplationis in sublimia cælorum. Vere enim de uotio uitæ contemplatiuæ spiritualiter impinguat homi

Psalm. 62.

nē, teste **Dauidē**: **Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea, & labijs exultationis laudabit os meū. Quia autē & propheta & apostoli occisi sunt, bene dicit: Tauri mei & altilia occisa sunt. & quōd tauri homines graues atq; maturos significant, testatur nobis propheta: Tauri tui & pulli asinorum qui operantur terram, cōmixtum migma comedent, sicut in area uentilatum est. Hoc modo pinguis fuit **Monica mater Augustini**, quæ sumens sacramētum, tantā persensit spiritus dulcedinem, ut etiam ex terra eleuata clamaret: **Eia eia euolemus in cælum. Ita ni****

Psalm. 54

mirum homines pi⁹, leues, agiles, & tamen pingues reddūtur intuitu diuinæ ueritatis, iuxta qd̄ petijt **Dauid**: **Quis dabit mihi pennas ut columbæ, & uolabo & requiescam?**

Hieronymus quoque non discedit hic a sententia Origenis, uolens per tauros & altilia accipi debere dogmatum magnitudinem & doctrinam lege dei plenissimam.

2. ¶ Cum uocasset iam dominus inuitatos ad nuptias per prophetas, illique tamen abnuerent uenire ad fidem ueram & operationem uirtutum, uenit tandem ipse, & uocauit illos per apostolos suos atque per semetipsum, dicens: **Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam uos.** Atqui hanc hęc uocationē mitissimā spreuerunt isti & abierunt, alius quidem in uillam suam, alius uero ad negociationem suam, reliqui autem tenuerunt seruos eius, & contumelios adfectos occiderunt. At tu hic mihi magna uide discrimina eorum qui uenire noluerunt. sunt quidam qui cum mali non sint adeo ut ceteri, attamen ob carnalem uoluptatem minus ueniunt. siquidem suus cuique homini ager proprius, corpus suū est, sunt qui præ auaritiæ studio uenire nequeant, negociatores lucro ita insistentes, ut uultures cadaueri. Ita duo hominū genera hic Christus ostendit, qui ad nuptias etiam inuitati nō ueniunt, n̄ qui in uoluptate carnis uiuunt, & qui auaritiæ student. Neque dissimile est quod ait Gregorius: In uillam ire, est labori terreno immoderate incumbere: in negociationem uero abire, est actionum secularium lucris inhærere. Vtrique autem istis deteriores sunt, qui non tantum uocationis gratiam excludunt, sed & uocantes se seruos persequunt. n̄ nimirum contempto inuitantis adfectu, humanitatem uerrunt in crudelitatem & tyrannidem, occidentes illos, qui se ad tanti regis nuptias inuitarāt. Sic Isaiam, Zachariam, & alios plerisque prophetas occiderunt, Ieremiam quoque in speluncam seu foueam abiecerunt, atque hoc est quod Elias dixit orans ad dominum: **Altaria tua destruxerunt, prophetas tuos occiderunt gladio, & derelictus sum ego solus, & quærunt animam meam, ut auferant eam.** sic Dauid inquit, **Effuderunt sanguinem sicut aquam in circuitu Ierusalem, & non erat qui sepeliret.** Tyrannus iste potius quam rex, Manasses Ierusalē impleuit sanguine innocentium usque ad os. Et hic quoque proprie loquitur dominus de Iudæis, deinceps tandem dicturus de gentibus. Atque hoc ipsum est quod alibi dixit ille Iudæis: **Mit-**

Hierony.

Matth. 11

Theoph.

Gregori.

Hierony

2. Par. 24

Matth. 13

Jeremi. 38

2. Reg. 19

Psalm. 73

2. Par. vlt.

- Luce. 11** **Actiū. 7** tam ad uos prophetas & apostolos, ex ijs quosdā occidētis & persequemini. Stephanus quoq; dixit ad illos: Quē prophetarū nō sunt persequuti patres uestrī & occiderūt eos qui prænunciabāt de aduētū iusti, cuius uos nūc proditores & homicidē fuistis, qui accepistis legē &c. Sic lapidārūt Stephanū, Paulū uirgis & flagris ceciderūt, alios alijs supplicijs adfecerūt, tāuisper dū Ierusalem deuastaretur, ipsiq; in exilium mitterētur, uenditis alijs, alijs occisis. Et
- 1. Corin. 11** hoc est quod Paulus dicit: Maledicimur, & benedicimus: persequitiōnē patimur, & sustinemus: blasphemamur, & obsecramus: tanq̄ purgamēta huius mundi facti sumus, omnium peripsema usq; adhuc, & deinceps, Quotidie morior propter uestrā gloriā fratres, atq; ideo Dauid inq; **Psalm. 43** Facti sumus ut oues occisionis. Dices, qm̄ hic cōmemorat dñs illos, qui seruos erāt occisuri, cur eos reticet qui ipsum occiderunt dominum? respōdet ad hoc Hierony. & dicit, quia in hac parabola spōsi siletur occisio, & per seruorum
- Matth. 21** mortes cōemptus ostenditur nuptiarum. Ad hęc paulo ante iā dixerat dñs parabolam, quō coloni filium qui uerus erat hāeres, occisum ē uinea proiecerint: ideoq; cōsul- **Chrysof.** **Theoph.** to hic nō meminit occisionis spōsi, autore Chrysofomo, 3. Iratus rex, inq; Theoph. mittit exercitus suos Romanos, qui inobediētes Iudaeos perdiderūt, & ciuitatē eorū Ierusalē succēderūt. Porro superius qm̄ inuitabat ad nuptias, & agebat opa clemētiā, hominis nomē appositū ē: nunc quando ad ultionem uenit, hō siletur, & rex tm̄ dicitur. Præterea obserua illud quādo dicit audisse regē, qd̄ ad dir **Glossa**, uocē sanguinis. sanguis .n. occisorum clamat ad dominum, sicut ille sanguis Abel iusti clamauit super Cain. sic Machabæus deprecatus est dominum, ut audiret uocē sanguinis clamātis ad ipsum. Sic sancti illi occisi clamauerunt pro uindicta, dicētes: Vsq; quo sanctus & uerus nō uindicas sanguinem nostrum de ijs qui habitant in terra? **Gaudet** namq; sancti de uindicta & ultione impiorum, **Psalm. 57** teste Dauide cu m̄ ait: Laetabitur iustus cū uindictā uiderit, **Apoca. 19** sicut angeli magnis tubis laudārūt dominū, dicētes: Laus, gloria & uirtus deo nostro est. quia uera & iusta iudicia sunt eius, & uindicauit sanguinem seruorum suorum. **Do** centur hic iudices & qui in magistratu positi sunt, peccā-

ra publica & manifesta per se punire citra omnem adu-
 sationem. Gregorius exponens hæc uerba, Ciuitatem illo **Gregori⁹.**
 rum succendit, ait id eo fieri, quoniam illorum nõ solum
 animæ, sed & caro in qua habitauerant, æternæ gehennæ
 flamma cruciatur. Sed quid hoc est quod exercitum su-
 um misit, nisi quia dominus omne iudicium suum per an-
 gelos conficit? Quorum chori quid aliud sunt, quàm no- **Isai. 6**
 stri regis exercitus, unde & ipse deus Sabaoth, hoc est, uir-
 tutum siue exercituum dicitur? Atq; hoc est qd exercitū
 uum mittit domin⁹ ad perdendos aduersarios. Potestati
 uindictæ hui⁹ ueteribus audire tātum licuit, nobis autem
 iam uidere etiam licet. Vbi enim sunt stolidi isti tyranni,
 qui sanctos dei martyres occiderunt? nonne perierunt
 misere, & ultra hoc iā cruciatur, supplicij deputati æter-
 nis? Vbi iā sunt q cordis sui ceruicem extulerūt aduersus
 conditorem redemptoremq; suum? intercederunt ut flam-
 ma ignis, & in flammis gehennæ coniecti sunt. Ecce au-
 tem mortes martyrum in fide florent, uigentq; in memo-
 ria totius ecclesiæ, quicq; contra eos sauerunt in crude-
 litate & tyrannide, non ueniunt in memoriam nostram,
 nisi ut mortui & damnati, sicut etiā nū ludæos cernimus
 dispersos miserime & uix uiuere, sine gloria, sine dignita-
 te, sine magistratibus & ciuili politia, per unuersum ter- **Luc. 19**
 rarum orbem. Et sic in alio loco dixit domin⁹: Inimicos
 meos illos qui noluerunt me regnare super se, adducite
 huc, & interficite ante me.

¶ Origenes ad hæreticos referens illud: Puro, inquit,
 ciuitas impiorum est secundum unumquodque dogma **Origenes**
 congregatio eorum, qui conueniunt in sapientia princi-
 pum huius seculi. eam nimirum ciuitatem illorum suc-
 cendit rex, tanquam ex praua ædificatione extructam.
 Quotiescunq; igitur uides falsum aliquod scientiæ no-
 men euelli, uel eos qui ueritatem uerbis tantum profi-
 tentur, dic factum esse per exercitum dei deuatam ciui-
 tatem eorum, qui aduersabantur ueritati. Sic diruta &
 succensa est ciuitas ludæicæ infidelitatis, de qua Ieremias **Threnoz.**
 ait: Succendit in Iacob quasi ignem flammæ deuorantis
 in gyro. Isaias quoque in spiritu præuidit illud, dicens:

- Isaie. 4.** Succenderur utrunq; simul, & non erit qui extinguat.
 4. **A**ntem dominus: Nuptiæ quidē paratæ sunt, sed qui inuitati sunt, non fuerunt digni. Paratæ inquam sunt nuptiæ præparatione æternæ prouidentia & diuina electionis, condonatione etiam gratia dei & sacramento incarnationis Christi, & in summa cum omnibus ijs q̄ ad salutem nostram erant necessaria. usq; adeo enim bene instructa fuerunt omnia in ijs nuptiis, hic per gratiam, illic in gloria, ut etiam dicat per prophetã dominus: Quid ultra debui facere quod non feci? Sed inuitati, non fuerunt digni, Iudæi. teste Chrysostomo, qui dicit: Illud profecto dicere possumus, quia & ante crucem & post crucem ad Iudæos primum misit. Ante crucem enim ad omnes ire iussit quæ perierant domus Israel, post crucem autem iussit ueritatem Iudæis attestari, siquidem quis in orbem uersum apostolos ire iussit prædicatur os euangelium, tamen ante ascensionem suam peculiariter testes illos constituit esse sibi in Iudæa, Samaria, & usq; ad ultimum terræ. Hinc Paulus ait: Qui operatus est Petro in apostolatū circumcisionis, operatus est & mihi inter gentes. Primum itaq; prædicauerunt Iudæis apostoli, diuque permanserunt in Iudæa, cæsi uirgis, & sæpe inclusi carceribus, lapidato iam Stephano, Iacobo decollato, capto Petro.
- Actu. 13.** Sed quid hoc quod dicit dominus? Iudæi qui inuitati erant, non fuerunt digni: nōne simile est q̄d dixit ad eos Paulus, Vobis oportebat primū loq̄ uerbū dei, sed q̄a reſcietes illud, iudicatis uosmet indignos uita æterna, ecce trãſimus ad gentes, quoniam sic præcepit nobis dominus? Cum igitur indignos se fecerunt Iudæi fide Christiana et ueritate euangelica, merito eos dominus lutum uocat & feces. sic enim ait per prophetam: Parum est ut sis mihi seruus ad suscitandas tribus Iacob, & feces Israel conuertendas. Bedi te in lucem gentium, ut sis salus mea usq; ad extremum terræ. O domine Iesu Christe, quamuis nos quoque ex multitudine peccatorum nostrorum indigni sumus qui ueniamus ad nuptias, te tamen suppliciter obsecramus, ut per gratiam & misericordiam tuam dignos nos efficias in hoc tempore nuptiis ecclesiæ tuæ sanctæ, et post hanc uitam nuptiis agni in æterna patria. Amen.
- Isaie. 5.**
- Chrysost.**
- Matth. 10.**
- Matth. ult. Actu. 1.**
- Gala. 2.**
- Actu. 5. 7. 12.**
- Isaie. 49.**
- Apoca. 19.**

HOMILIA QVARTA ET VLT

ma eiusdem dominice XXI.

Inuitati ad nuptias Iudæi non uenerunt, eo q̄ indi-
gni essent, unde aliud quiddam comisit seruis suis do-
minus, dicens: Ite in exitus uiarum, & quoscunq; inue-
neritis, uocate ad nuptias. Fecerunt hoc ipsum serui ut ius-
si fuerant, uocaruntq; bonos & malos. Qui autē sint uiaꝝ
exitus, interpretatur Gregorius & ait: Si in sacra scriptu
ra uias accipimus actiones, exitus uiarum intelligimus de
fectus actionū: quia illi plerunq; facile ad deum ueniunt,
q̄s in terrenis actibus prospera nulla comitantur. Orige-
nes per exitus uiarū uarias intelligit doctrinas & errores
gentiliū, qui deuiabant a uera semita, omnes uias suas e-
ducentes a ueritate in perditionē & interitū. Theophyla-
tus quoq; ap̄l̄i, inquit, uocāunt gentiles in uia uera, sed
alios alio diuisos, in uis pluribus & dogmatis discordes,
imō existentes iuxta exitus uiarum, hoc est, in errore &
inæqualitate multa, multis in erroribus omniumq; flagi-
tiorum genere uersantes, alijs alia sibi cominiscuntibus, e-
rant, n. qui ut suæ libidini fucū prætexerent. Venerē cre-
debant luxuriæ & amoris deā, unde per idolū istud mul-
ta hominibus mala conciliauit diabolus. Auari præsidem
sibi quæsiuerē Plutonem, alijs Iunonem, ebrj Bacchum,
bellatores Martem, alijs alios. Serui ita ut iussi erant, fece-
runt. exierunt e Iudæa apostoli, cæteriꝝ discipuli Christi
uenerunt ad gentiles in uias, atq; ut Salomon in plateis
ait clamare sapientiam ad filios hominū, ita & illi palam
cœperunt prædicare Christū & ipsos inuitare ad nupti-
as, neminem prætermittentes. iuuenes cū senioribus, ma-
gnos paruosq; diuites simul inuitarunt & pauperes, qm̄
sicut diabolus adduxerat ethnicos per uiam libidinis ad
inferos, ita rursus ap̄l̄i eos per semitā iustitiæ & pudicitie
duxerunt ad Christū. Quari pōt autē hoc loco, quo tan-
dem mō apostoli bonos & malos uocārint ad nuptias, cū
ethnici simul omnes fuerint mali. Dissoluit hoc Hierony-
mus per uerba ap̄l̄i, qm̄ gentes naturaliter facientes ea q̄
legis sunt, cōdemnant Iudæos, inter ipsos q̄q; ethnicos in-
finita est diuersitas, cum sciamus alios fuisse procliuēs ad

Gregori⁹

Orige.

Theophyl.

Sapient. 7

Hierony.

Romā. 3

- uicia & ruentes ad mala, alios ob honestatē morum uir-
 turibus deditos. **Theophyl.** Theophylactus arbitratur q̄sdam dici ma-
Theoph. los, qui uere mali erant: alios uocari bonos, q̄ illis paulo
 meliores fuerant: sicq; cōparati istis uere malis, boni pote-
Iouinis. rant haberi. Atq; hoc eo lubenti^o induco, quod error ma-
 gnus est eorū, qui dicunt infideles omnes æqualiter puniri,
 cum interim hinc cōtrariū ex utraq; parte proberetur. Ma-
Gregori^o. gis hic mihi adridet sententia Gregorij, q̄ & ab alijs do-
 ctoribus pro receptiori habetur, per nuptias illas regis p̄-
 sentem designari ecclesiā, in q̄ boni & mali cōueniunt. Il-
 lic autem apud inferos soli sunt mali, in cælo tm̄ boni re-
Matth. 13. periantur. hic mixta sunt omnia, instar pisciculorū bo-
 norum & malorū in sarena, tantisper dū uenientes ange-
 li segregent malos de medio iustorum. Ita finit paterfa-
 miliās ille triticū crescere cū zizania usq; ad tempus mes-
Matth. 25. sis. Quo nomine etiā regnū cælorū decē uirginibus cōpa-
 rat, q̄rum 5. fatuæ & 5. erāt prudentes. Sed qd aliud ē istud
 regnū cælorū, nisi ecclesia p̄sens, cū non sit in illa sum-
 ma felicitate aliqua uirgo fatua: Valeāt igitur neochristi-
 ani, qui neminem malū ferre uolūt in ecclesia, & quē uis p̄-
 p̄tūm mortale cōrendunt amittere tū fidē, tū charitatē
 dei, neq; amplius esse in ecclesia. Manifesto scripturæ testi-
 monio hic eorum error falsitatis conuincitur.
2. ¶ Ministri dei in uia, hoc est, apl̄i ex gentilibus con-
 gregarunt q̄scunq; inuenerunt. cōgregare. n. op^o dei est,
 uicissim dispergere diaboli. Sic sic ergo apl̄i aliq; discipu-
Iohan. 10. li Ch̄i gratia spūs sancti adiuti per diuersitatē linguarum
 cōgregarunt gentes in unitatē fidei. Lupi igitur sunt, q̄-
 cunq; per fidei sectarumq; multitudinē, ecclesiasticā scin-
 dunt unitatē. Venturos autē gentiles adeo multos in eccle-
 siam p̄uidit iam olim David in spū, cum diceret: Memoe-
 ro Raab & Babylonis scientium me. Ecce alienigenæ &
Psalm. 86 Tyrus & populus Aethiopum, ij fuerunt illic. sicq; imple-
 ta sunt nuptiæ eorū, q̄ ad cubuerunt ad mēsam, implebū-
 turq; deinceps semper usq; ad finē seculi. Grego. hic pul-
Gregori^o. chre inducit q̄dam super illud, boni & mali, cum ait: Si bo-
 ni estis, q̄diu in hac uita subsistitis, æquanimiter malos to-
 lerare debetis. nā q̄sqs malos nō tolerat, ipse sibi per intro-
 lerantiā testis est, q̄a bonus nō est. Abel. n. esse esse renuit,

quem **Cain** malitia nō exercet. Ita nimirum in area cum
 erit uratur, triticum purū iacet sub paleis, flores inter spi-
 nas crescunt, simulq; cū spina, q̄ pungit, crescit rosa opti-
 mi odoris. Addit ijs exempla scripturæ Grego. Adā ecce **Gene. 4**
 primus homo filios duos habuit, quorum alter electus, al-
 ter est damnatus. Arca tres **Noë** filios seruauit, & ex ijs q̄q; **Gene. 9.**
 unus à deo relictus est. **Abraam** filios duos habuit, & non **Gene. 17**
 ne ex ijs **Ismael** à deo proiectus est. **Isaac** geminos suscepit **Gene. 39**
 filios, & hunc quoq; **Iacob** dilexit deus, **Esau** uero odio ha-
 buit. **Iacob** ille alter filios 12. habuit, e quibus **Ioseph** in-
 noxius propter malitiam aliorum decē. fratrum uenit
 datus est. **Apostolos** **Christus** elegit 12. & ex ijs unus erat **Johan. 6**
 diabolus. **Apostoli** rursus **diaconos** septem elegerunt, q̄
 rum sex in fide uera perseverantibus, septimus iste **Nico-** **Apoca. 8**
laus auctor factus est hæresis. Hinc iam omnes homines
 admonet ille, & exhortatur ad sustinendos malos. si qui-
 dem si filii esse uoluerimus sanctorum & electorum, oportet
 nos per eorundem exempla quoq; ingredi. semper enim
 bonus sustinere malum debet. Quod attendens etiā **Job. 30.**
Iob, dixit, Frater fui draconum & socius struthionum.
 sic & sponsus ecclesiæ suæ sanctæ ait: Sicut liliū inter **Cantico. 8**
 spinas, sic amica mea inter filias, & dominus ad prophetā
 Fili hominis, ingt, increduli & subuersores sunt tecū, & **Jezech. 2**
 cum scorpionib; habitas. Sed & ex eo **Petrus** ipsum **Loth** **2. Petri. 2**
 commendat amplius, quod inter pessimos habitārit in
Sodoma. & **Paulus** **Philippenses** suos laudat, quod sine
 reprehensione in medio nationis prauæ & peruersæ ha- **Philip. 2**
 bitarent, inter quos lucerent, sicut luminaria in mundo.
 Quid multa: etiamsi per omnia omnium sanctorum dis-
 curramus exempla, uidebimus illum bonum non esse,
 quem nō iniquitas exercet malorum, Hæc eo magis libu-
 it inducere, ut ipsi quoque qui in hæc nouissima tempora
 incidimus, discamus etiam malos tolerare patienter. si qui-
 dem & nos à deo sub hæreticis peruersisq; hominibus p-
 bamur. Potest quispiam ex zelo bono & amore iustitiæ **Sala. 4**
 indignari atq; succensere malis, dicendo cum **Paulo**: Vti
 nam abscondantur qui uos conturbant. Quicq; in magistra
 tu positi sunt, debent ex officio huiusmodi homines pec-
 na condigna adficere, parati existentes ulcisci omnem **2. Cor. 10.**

- inobediētiā: alij autē tolerant eos, orent pro ipsis, ut ad fidē rectā perueniāt: quā cū paciēter eos: toleramus malitiā, multum sane meremur, eo quod oportet hæreses esse: quibus
- 1. Corin. 11** qui probati sunt, manifesti fiant. **Et** uos itaque istos tolerate neochristianos, paciētiæ uestræ mercedē expectātes à domino. **Ingressus** (ait **Theophylactus**) ad nuptias, sine diiudicatione fit: at uita eorum qui ingressi sunt, posthac non indisquisita erit, sed examē ualde magnū faciet rex eorum, qui post ingressum in sordido habitu inuenient. **Horreamus** igitur cogitantes, quia nisi quis habeat uitā purā, nihil ei proderit nuda fides. (audis Lutherane? sola & nuda fides te nō saluabit, sicut tu perditissime miserā sed uicis plebeculā) **At** qui unus iste oēs qui sociati sunt malitia, intelligunt, ingressus autē ille in nouissimo die fiet, uel quādo cū dominus iudicaturus est aliquē. **Et** Christiani quidē dicunt ad mensam recumbere in nuptiis, eo quod in fide & cultu diuino conquestescunt. **Porro** de ueste nuptiali sic ait
- Gregori⁹.** **Gregorius:** Si uestē nuptialē baptisma uel fidē dicimus, quod sine baptismo & fide has nuptias intrauit? **Quid** ergo debemus intelligere per uestē nuptialē, nisi charitatē? **intrat** enim ad nuptias, sed cū ueste nuptiali non intrat, qui in sancta ecclesia fidē habet, sed charitatē nō habet. **Uestē** hanc **Christus** quoque induit ipse ad illas nuptias, siquidē ex sola charitate facta ē tū incarnatio **Christi**, tū ex ædificatione ecclesiæ. **Sic** enim deus dilexit mundū, ut filiū suū unigenitū daret pro nobis. **Et** nos itaque dilectissimi in **Christo**, meminimus nos oēs inuitatos esse ad has nuptias, nō dilectionē facimus mutuā, ne reijciamur. **Si** quis ad nuptias mundi huius inuitatus accessurus est, nonne quod habet splendidissima induit uestimēta? & nos ad nuptias dei properamus in ueste sordida, habitū istū nihil immutaturus
- Hierony.** **Hieronymus** quoque hoc loco sic ait: **Vestis** nuptialis præcepta sunt domini & opera quæ cōplentur ex lege & euāgelio, & laceris quicūque sunt obfiti, quos ex illo ueteri **Adā** uelut hæreditarios habet, nis dicit dñs illud quod & huic in euāgelio: **Amice**, quō huc intrasti, non habēs uestē nuptialem? **En** hic corruūt, prostratæ hæreses uariæ **Lutheri** & **Zuin**glij. **Nā** primo aberrāt, quod tā pertinaciter negāt malos

esse in ecclesia, cū hic in nuptiis fuerit malus, & ideo eiectus. Deinde & iste error cōcidit, q̄ astruūt fidē solā & nudā sufficere: hic ille ingressus est nuptias, & nō nisi cum fide, nā infideles sunt foris, Paulo testante. & tamen nuda fides nō bene eum uestiuit. porro & in hoc à uero plurimū deuiant, quōd asserunt amittentē charitatem, & fidē perdere, nisi is in nuptiis recumbens, uestem charitatis amiserit, incolumi fide. at de his aliās prolixius.

¶ Mirandum (inquit Gregorius) est ualde, q̄ hunc amicum, uocat dominus & reprobat, ac si aperius dicat, Amice, & non amice. Amice per fidem, & non amice per operationem seu charitatem. atque hinc statim dissolutio patet. amicus enim ille erat, eo quōd ad mēsam residebat: & idem non amicus, quoniam operibus charitatis carebat: curusmodi hominē amicum solo nomine uocat sapiens, in quē sensum dñs iudā quoq; sic compellauit, Amice, ad quid uenisti?

¶ Neq; habuit ille miser quod respondere commode potuisset, obmutuit ergo. Quia (quod dici sine gemitu non potest) in illa districtiōne ultimæ increpationis omne argumentum cessat excusationis. Quippe quia ille foris increpat, qui testis conscientiaē intus animum accusat: & in illo tempore non erit locus pœnitentiæ, nec negandi facultas, cum omnes angeli & mundus ipse testes sint peccatorum. (uide supra parte prima de aduētu.)

3. ¶ Tunc dicit rex ministris, Ligatis manibus & pedibus eius, mitte eum in tenebras exteriores. Commemorat hic dñs membra corporalia, inquit Hieronymus, ad comprobandā resurrectionis ueritatē aduersus Sacerdotes. At cur tandem manus illi ligantur & pedes: qm̄ nō possunt amplius currere ad malum, sicut in hoc mūdo fecerunt, sed & bonum tunc facere nequeunt, quod hic intermiserāt, iuxta illud, Lignum ubi ceciderit, ibi manet. Vel etiam manus, ut inquit Gregorius, & pedes ligantur per districtiōnem sententiæ, qui mō prauis operibus ligari noluerunt per meliōrationem uitæ, aut illic manus & pedes supplicis ligantur, qui hic ligabantur peccatis.

Quisquis igitur pedes suos noluit hic adhibere ad cultū dei, & manus extendere ad eleemosynas pauperū, huic

merito ligatur in gehenna. Qui sunt autē serui illi, quibus hic præcepit dominus eicere istū male uestitū: Angeli nā mirū n̄ sunt tortores, diaboli, iuxta illud: Immisit in eos irā indignationis suæ, immisiōes per angelos malos. Committit etiā ministris dñs illū ligatis manib⁹ & pedib⁹ eicere in tenebras exteriores, qm̄ conuenit eos q̄ intrinsecus obcæcati sunt in cordibus suis per pct̄m̄ in hoc mūdo, illic profici in tenebras exteriores. Theoph. stridorē dentium purar̄ intelligi uanā peccatorū penitentiā, quæ quid faciatur ibi, ubi nec meritis nec penitentiæ locus ullus erit: Tu itaq; quisquis prouidā animæ tuæ curam gerere uis, ut in hac uita uestē nuptialē sanctissimæ charitatis acquiras, ne differ in illud tēpus, quo & manus ligabunt & pedes. Nulum ibi inuenies sartorē, qui uestē hāc nuptialē scissam cōfuerit, uel si nullū habeas, paret nouā. Omnino quicūq; hic nō seminat, nō habebit illic quod metar. Hic q̄ se ligat & obstringit peccatis, eū isthic angelus tortor supplicij alligabit æternis: qm̄ iniquitates capiunt impium, & funibus peccatorū constringitur. sic Manasses dicebat. Incuruatus sum multis uinculis ferri, & nō possum attrahere spiritū. Væ homini huiusmodi misero & infelici, quisquis sic manibus & pedibus ligatus est, ut nequeat euadere tenebras exteriores. Itaq; de peccatore ait Dauid: Ingrediet in progressus patrū, & usq; in æternū non uidebit lumē. & Isaias precatur auferri impiū, ne uideat gloriā dei. Tremendum ualde est q̄ sequitur fratres charissimi. Multi quidem sunt uocati, sed pauci electi. Ecce nos oēs per uniuersum Christianismū uocati sumus ad nuptias regis cælestis, oēs etiā uenimus per fidē, iamq; uestimur pane nuptiali, participātes uenerabile sacramentū in die aut nouissimo ueniet rex nuptiarū. ibi sibi caueat quisq; ne audiat illud horredum. Amice, ut qd̄ intraisti, nō habēs uestē nuptialē: Ceterum uocati ne simus, an nō, incertū est nobis. usq; adeo instabilis est hęc uita nostra. is cū bene sit exor̄, male desinit: est alius q̄ semp̄ pseueret in malo: rursus alij huc illic uelut uēro impulsu agitant. Et o beatū uerēq; felicē, qui in bono sine deprehēdit, sic ut nō uocatus tm̄, sed etiā sit electus in hoc, ut post hāc uitā illā cōsequatur æternā, quam largiatur nobis oibus Iesus Christus dñs noster. Amen.

Theoph.
Psalm. 77

2. Corin. 9

Prone. 2.
2. Par. 36

Psal. 148
Isai. 21
Gregori⁹